מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

מתני' פותחין בימים טובים. שאומרים לו אילו היית יודע שאסור להטעות בשבת היית עודר לא אמר "לאו" מחזירין אותו: שכל נדר שהותר מקצתו הותר כולו. יליפינן לה בירושלמי מדכתיב "ככל היוצא מפיו יעשה" דמשמע דוקא בשכולו קיים: ביצד אמר קונם שאיני נהנה לכלכם הותר אחד מהן הותרו כולן. למר במשנה ולמר במתמיד כדאי' בפ' ד' נדרי' (נעיל כו.): שאיני נהנה לזה ולזה. לוקי לה התם כגון שהלאן זה בזה ומש"ה הותר הראשון הותרו כולן שכולן היו תלויין בראשון: הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין. הותר האמצעי הימנו ולמטה מותר הימנו ולמעלה אסור: שאני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן צריכין פתח לכל אחד ואחד. דכל חד וחד הוי נדר בפני עצמה: גמ' מתני תנא. דמדקתני "לזה קרבן ולזה קרבן צריכין פתח לכל אחד ואחד" אלמא דלעולם לא הוי פרעה אלא כי מדכר קרבן לכל חד וחד הא לאו הכי לא תנא אמר "לזה גלזה" בוי"ו או "לזה לזה" בלא וי"ו כללא הוי, ומאן תנא, אמר רבא ר"ש היא דאמר בפרק שבועת הפקדון (שבועות לו:) גבי היו ה' תובעים אומו ואמר "לא לך לא לך" דלעולם אינו חייב על כל אחד ואחד עד שיאמר "שבועה" על כל אחד ואחד הא לאו הכי בין בוי"ו בין בלא וי"ו כללא הוי: ולענין הלכה קיימא לן כרבי שמעון דסתם לן תנא הכא בוותיה ובפרק האיש מקדש (קדושין מו.) ממי סתם לן בוותיה במתני' בהתקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בזו ואף על גב דבפרק הפקדון גבי שבועה לא לך אינא סתמא דלא בוותיה ומה לי חד סתמא ומה לי תרי סתמי אפ"ה כיון דשקלי וטרו אמוראי אליבא דר"ש בסוגיא דקדושין נקטינן בוותיה וכן פסקו ר"מ והרמב"ן ז"ל: מתני' קונם יין שאני טועם שהיין רע למעיים הותר במושן. בלא פתח כלל וכן נמי הותר בטופרי בלא פתח כיון דלא נתכוון מעולם למושן ולכוסה וכבר כתבתי זה בפרק ד' נדרים (נעיל מו:) בס"ד: גמ' ותיפוק לי דאין רע. ל"ל למימר שהמושן יפה למעיים אפי' לא יהא יפה כיון דלא הוי רע הותר במושן שהרי הוא תלה נדרו שהיין רע למעיים: ועוד יפה קתני. חדא דאין רע ודהכי אי לא לריך לומר כשהוא יפה: מתני' פותחין לאדם בכבוד עצמו. המדיר את אשתו עד שיגרשנה פותחין לו בכבוד עצמו ובכבוד בניו ולא חייבי' שיקר מתוך הבושה: לא מפני שהיא כעורה ונעשית נאה. דבכי האי גוונא לא שרי לפי שאינו כתולה נדרו בדבר כדפרישית לעיל ואפילו בפתחא נמי לא שרי דעולד הוא אלא שהנדר טעות ואינו לריך היתר חכם: גמ' מעשה לסתור. היאך מביא מעשה לסתור דבריו דמעיקרא קתני "כעורה ונעשית נאה" אסור ובתר הכי מעשה שהתירו ר' ישמעאל: חסורי מיחסרא והכי קתני. אפי' כעורה ונעשית נאה דס"ל דפותחין בעולד ועבד נמי עובדא ואפ"ה לא קיי"ל כותיה אלא כדבנן דלא שרו אלא בנמצאת נאה: שן

תוספות

פותחין לאדם בימים טובים. נמי שנדר אלא לשבועת יין עד שלבשים יום אומרים לו אילו היית יודע שיש ביניהם שבועות וימים טובים מי היית עודר: נדר שאומר מקצתו סותר כולו: שאיני נהנה לזה ולזה. נעיל פרק אלמנה נדרים (דף כו:) אוקימנא דמגלגל זה בזה דאמר קונם שאני נהנה לפלוני לכך הותר הראשון אותו כולן דתלויין בו הותר האחרון שאין אותו תלויין בו: שאני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן. דכיון דאמר קרבן לכל אחד וא' כל אחד נדר בפני עצמו ולא נתבטל נדר שלו מבינו ובגמרא מוקי לה בר"ש דאמר צריך שבועה לכל אחד ואחד ולהכנן דפליגי עליה כי נמי אמר קרבן שאני נהנה לזה ולזה הוי כל אחד קרבן: ר"ש הוא דאמר אינו חייב קרבן שבועה לכל אחד ואחד דאמר בשבועה לכל אחד ואחד ומכאן פליגי דכי אמר שבועה לא לך ולא לך חייב על כל אחד

נעיל כו: נדר שהותר מקצתו הותר כולו

נעיל כו: מגלגל זה בזה

נעיל כו: נדר שאומר מקצתו סותר כולו

נעיל כו: נדר שאומר מקצתו סותר כולו

נעיל כו: נדר שהותר מקצתו הותר כולו

"אמרו לו" מתוך אדם עודר ולפי הנחה (הנכון) מסוימת ואח"כ אמרו לו שיש לו טעות במקצת

נעיל כו: נדר שהותר מקצתו הותר כולו

נעיל כו: נדר שהותר מקצתו הותר כולו

נעיל כו: נדר שהותר מקצתו הותר כולו

נעיל כו: נדר שהותר מקצתו הותר כולו

[נעיל כה: ומש"ה פותחין בשבתות וביומים טובים וכן לאחר להיות וכ"ל בפיוטים הרא"ש דסכלא]

[במשנה שבמסכתות פותחא מקצתו הותר כולו וכן איתא נעיל כה:]

[נרכות נא. ע"ש] (נעיל כו)

נעיל כו:

[לקמן סז:] שבועות לא. קדושין מד. [מו.]

[נ"ל ראה באמן]

נעיל סה:

נעיל כו: נדר שאומר לא לטאת פלונית מאות שהיא מכוערת מה הנין אם: א) אתקיר ולא כן היה ב) יפוה

ר"ת רותחת על ישראל לבנות ישראל

[נעיל כה: ומש"ה פותחין בשבתות וביומים טובים וכן לאחר להיות וכ"ל בפיוטים הרא"ש דסכלא]

[במשנה שבמסכתות פותחא מקצתו הותר כולו וכן איתא נעיל כה:]

[נרכות נא. ע"ש] (נעיל כו)

נעיל כו:

[לקמן סז:] שבועות לא. קדושין מד. [מו.]

[נ"ל ראה באמן]

נעיל סה:

נעיל כו: נדר שאומר לא לטאת פלונית מאות שהיא מכוערת מה הנין אם: א) אתקיר ולא כן היה ב) יפוה

ר"ת רותחת על ישראל לבנות ישראל

לומר שאין מקרעין שטר כתובה: מתני' *פותחין בימים טובים ובשבתות, בראשונה היו אומרים אותן הימים מותרין ושאר כל הימים אסורין עד שבא ר"ע ולימד שהנדר שהותר (*מכללו) הותר כולו *כיצד: אמר "קונם שאיני נהנה לכולכם" הותר אחד מהן הותרו כולן "שאיני נהנה לזה ולזה" הראשון הותרו כולן, הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין *(הותר האמצעי הימנו ולמטה מותר הימנו ולמעלה אסור) "שאני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן" צריכין פתח לכל אחד ואחד. *"קונם יין שאני טועם שהיין רע למעיים" אמרו לו והלא המושן יפה למעיים, הותר במושן ולא במושן בלבד הותר אלא בכל היין, *"קונם בצל שאני טועם שהבצל רע ללב" אמרו לו הלא הבופרי יפה ללב, הותר בבופרי, ולא בבופרי בלבד הותר אלא בכל הבצלים, מעשה היה והתירו ר"מ בכל הבצלים: גבן הותר האחרון, האחרון מותר וכולן *ואסורין מאן תנא אמר רבא ר"ש היא דאמר עד שיאמר "שבועה" לכל אחד ואחד: קונם יין שאני טועם וכו': ותיפוק ליה דאין רע? אמר ר' אבא ועוד יפה קתני: מתני' פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו - אומרים לו "אילו היית יודע שלמחר אומרין עליך כך היא ווסתו של פלוני מגרש את נשיו, ועל בנותיך יהו אומרין בנות גרושות הן מה *ראתה אמן של אלו להתגרש", ואמר "אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר" ה"ז מותר: *"קונם שאני נושא את פלונית: בעורה" והרי היא נאה "שחורה" והרי היא לבנה "קצרה" והרי היא ארוכה, מותר בה. לא מפני שהיא כעורה ונעשית נאה, שחורה ונעשית לבנה, קצרה ונעשית ארוכה, אלא שהנדר טעות, ומעשה באחד שנדר מבת אחותו הגיה והבניסוה לבית ר' ישמעאל ויפה אמר לו ר' ישמעאל: "בני, מזו נדרת" אמר לו לאו, והתירה ר' ישמעאל, באותה שעה בכה ר' ישמעאל ואמר "בנות ישראל נאות הן אלא שהענויות מנולתן" וכשמת ר' ישמעאל היו בנות ישראל נושאות קינה ואומרות "בנות ישראל - על ר' ישמעאל בכינה" וכן הוא אומר בשאול °בנות ישראל (פ) (על) שאול בכיה: גמ' מעשה לסתור? חסורי מחסרא, והכי קתני ר' ישמעאל אומר אפילו כעורה ונעשית נאה, שחורה ונעשית לבנה, קצרה ונעשית ארוכה מעשה באחד שנדר מבת אחותו והבניסוה לבית ר' ישמעאל ויפה אמר לו

תנא

*"בנות ישראל - שמ"ב ה' את שאול הכינה המלבשכם עדנים עם עדי זהב עדי תכשיטיכם"

פי' הרא"ש

לומר שאין מקרעין שטר כתובה. כלומר לעולם מקדמין נב"מ וה"ק ליה לעולם אתה מייב לפרוע לה כתובתה מכל נכסים שיבאו לידך ואפי' אתה מוכר שטר לחלק למצוותיך בגיל זה לא תפטור מכתובתה וקמ"ל אע"ג דלעניין קדור יליפינן בכל חוב מוכה מוכה מעכיכן והתם כתיב אם מן הוא מעכיכן ודרשי' התיומה מעכיכן שמיתין לו כדי שיין ליפטר מכל מובו בתה שידו מעגת עתה ליתן כמו בטרכין דתנן (ערכין ז:) נתן סלע והעביר לין טוכן לו להא מילתא לא יליפי' מעכיכן אלא מייב לפרוע כשמתיב ידו ליתן: מתני' פותחין בשבתות וימים טובים. אם נדר להטעות לו שלא לאכול בשר לזמן אחד ואומרים לו אילו אמת לא לבך בשבתות וימים טובים שבמנוח הזמן כלום היית עודר ואין זה פותח בכבוד המקום: אומר אמת הימים. שאמלא לסם פתח להתחרט אחכם מתיכן ומאר הימים שאין עליהם חרטה בשאין כאיסורין: שהנדר שהותר מקצתו הותר כולו. אע"פ שלא מלא פתח על כולו אלא נדר מעיקרא אלא על דעת שנתקיים שלו נמצא הותרת מקצתו פתח לכולו: קונם שאיני נהנה לכולכם הותר אחד מהם. ע"י מכשה בהתרת אחכם לו מעצמו כגון שהיה אביו אחד מהם: לזה ולזה. לעיל בפרק ד' נדרים (דף כו:) מוקי כגון שאחכם מל הראשון בקונם ואחר כך אמר הראשון והשלישי כשני וכן כולם הותר הראשון הותר כולם כי כולם תלויין בו: לזה קרבן ולזה קרבן. בגמרא מוקי לה כר"ש דאמר גבי שבועת הפקדון אם היו ה' תובעין אותו וכפר ונשבע והודה לאיזו מייב על כל אחד קרבן עד שיאמר שבועה לא לך ולא לך הוי פרעה ומייב על כל אחד ואחד והוא הדין הכא אם אמר לא לזה ולא לזה כל אחד הוי נדר בפני עצמו: גמ' הא מני ר"ש היא. כדפריכינן במתני': ותיפוק ליה דאין רע. אין יין ובצל כופרי קא פריך אמאי הוי נדרו למעיים ובצל כופרי עוד ולא יפה לא יהא לא מובים ולא רעים מותר בהם כי לא נדר אלא אפני שאינם רעים ומתני' מדא ומוד קתמר. מדא אפני שאינם רעים ומהאי טעמא למודיה מותר בהם ומוד אפני שהן יפין: מתני' פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו. כגון אם נדר לגרש את אשתו דבר ומגלה שפוגם את בניו ולא מייקרן שמא יקבר כי יהיה בוש ומתר אביהם בוש לומר שהיו אלא שהנדר טעות מפיקנו. שבשעת הנדר היתה לבנה: ומעשה בר' ישמעאל. בגמרא פריך מעשה לסתור: וכן הוא אומר ובצל [נ"ל אל] שאול בכיה: גמ' מעשה לסתור. וכי דרך הסנה להביא מעשה לסתור מה שאמר מעיקרא ולקמן דוקא שהיתה כעורה ויפה: *הסיבה ר' ישמעאל. דקסבר כיון שיכולים לא היתה כעורה מעיקרא:

הגהות הב"ח (פ) במשנה בנות ישראל אל שאול: (ב) רש"י ד"ה ר' שמעון היא דאמר אינו מייב עד שיאמר: (ג) ד"ה ועוד יפה קתני וכבי' ומי נבי אמה סס"ד ותיבה זו נמחק ונ"ב פי' הא דתנן ובכי הוא נאה כבי קאמר חדא שאינה כעורה ועוד שהיא נאה ואח"כ מ"ה לא מפני מי' ושיך למתניתין: (ד) ד"ה מעשה וכו' מעיקרא דהוי וכו' והכי קא מייתי מעשה דאפילו הכא בגיל ותיבה הוא נמחק:

גליון הש"ס ברש"ן ד"ה ולענין סלכה כו' ומה לי וכו'. כדאיתא בקדושין דף מד ע"ב: